

KV HOVRÄTTSRÅDET 2, STOCKHOLM ANTI-KVARISK FÖRUNDERSÖKNING AV LÅGDEL

2022-01-27

**Kv Hovrättsrådet 2
Stockholm**

Antikvarisk förundersökning av lågdel

Beställare: Svenska Bostäder genom Pontus Bodén

Datum: 2022-01-27

Reichmann Antikvarier AB

Ekensbergsvägen 75 169 31 SOLNA

Tel: 08-734 07 90

E-post: postmaster@reichmann.se

Utförd av: Claes Reichmann, ansvarig, sakkunnig
kulturvärden K, Martina Berglund, handläggare,
sakkunnig kulturvärden K

Omslagsfoto: Lågdel sedd från sydost, dec 2021.

INNEHÅLLS- FÖRTECKNING

Inledning	4	Kulturvärden	17
Bakgrund	4	Kulturhistoriskt perspektiv	17
Arbetsätt	4	Estetiskt perspektiv	17
Sammanfattning	5	Socialt perspektiv	17
Bakgrund och förutsättningar	5	Värdefulla byggnadsdelar och rumssamband	17
Kv Hovrättsrådet	5	Kulturvärde - definitioner och förklaringar	18
Beskrivning	5	Källor	19
Förändringar	5	Arkiv	19
Kulturvärden	5	Tryckta källor och litteratur	19
Värdefulla byggnadsdelar och rumssamband	5	Internet	19
Förutsättningar	6		
Gällande detaljplan	6		
Översiktsplan	6		
Plan- och bygglagen (2010:900)	6		
Kulturhistorisk klassificering	6		
Historik	7		
Bagarmossen	7		
Beskrivning	10		
Anläggningsbeskrivning	10		
Fastighetsdata	10		
Byggnadsbeskrivning	11		
Rumsbeskrivningar	13		
Förändringar	14		
Funktion	15		
Uppvärmning	15		

Samtliga fotografier är tagna av Reichmann Antikvarier AB 2021 där ej annat anges.

INLEDNING

Bakgrund

I samband med upprättandet av en ny detaljplan för del av Bagarmossen har Reichmann Antikvarier fått i uppdrag att utföra en antikvarisk förundersökning av lågdelen i kv Hovrättsrådet 2. Förundersökningen redovisar bl a byggnadens bakgrund och historik, förändringar och kulturvärden.

Syftet med detaljplanen är att möjliggöra ca 400 nya bostäder med lokaler i bottenvåningarna och förskolor samt att stärka delar av det lokala sambandet till Kärrtorp.

Planförslaget innebär att Bagarmossen kompletteras med fler bostäder och att grönstråket utmed tunnelbanan mellan Länsmansvägen och området strax öster om Rusthållarvägen omgestaltas till ett

tryggt och attraktivt område. Miljön ska uppmuntra till gång- och cykeltrafik samt liv och rörelse över dygnet. Vidare syftar planen till att utveckla Rusthållarvägen till en tryggare och mer befolkad gata som ska utgöra en tydlig entré till Bagarmossens centrum.

Marken ägs av Stockholms stad med undantag för fyra fastigheter som upplåts med tomträtt.

Arbetsätt

Reichmann antikvarier AB har genomfört arbetet som beskrivet i företagets kvalitetsmanual. Arbetet har omfattat arkivstudier, platsbesök för inventering och dokumentation samt karaktärisering och värdering av bebyggelsen.

Strukturen för arbetet har hämtats från publikationen Kulturmiljöanalys, en vägledning för användande av DIVE (2009). Arbetet i denna del motsvarar momenten S1 och S2 i DIVE.

Karta över del av Bagarmossen med kv Hovrättsrådet inringat i svart. Källa: Eniro.

SAMMANFATTNING

Bakgrund och förutsättningar

En ny detaljplan planeras för delar av Bagarmossen där kv Hovrättsrådet ingår. Denna antikvariska förundersökning är avgränsad till att handla om lågdelen tillhörande punkthuset i kvarteret.

Hela kv Hovrättsrådet 2 är klassificerat grönt enligt Stockholm Stadsmuseums kulturhistoriska klassificering, dvs fastighet med bebyggelse som är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt.

Kv Hovrättsrådet

Byggnaden i kv Hovrättsrådet 2 består av ett punkthus i åtta våningar med en tillhörande affärslokal i en våning med källare. I punkthusets bottenvåning finns ytterligare två affärslokaler. Huset uppfördes 1952-54 efter ritningar av arkitekterna Nils Sterner och Etienne Poirée på Husbyggnadsavdelningens arkitektbyrå vid Stockholms stads fastighetskontor och med Bostadsföreningen Hyreshus upa både som byggmästare och byggherre.

Byggnaden innehöll från början både en mjölkbutik och ett snabbköp. Ganska snart slogs dessa lokaler ihop för att endast inhysa en mataffär. Lokalerna har sedan dess fortsatt att användas som matbutik i olika regi.

Beskrivning

Kv Hovrättsrådet 2 ligger i korsningen Fogdevägen/Rusthållarvägen och består av ett punkthus ihopbyggt med en affärslokal.

Lågdelen i kv Hovrättsrådet 2 har varierande uttryck i alla sina fasader. Huvudfasaden mot norr består främst av stora butiksfönster med bröstningar av blågrön glasmosaik. Övriga fasader är av gult tegel respektive brungrön spritputs samt en gulslammad tegelvägg.

Förändringar

Utvändigt bevarar byggnaden till stora delar sin ursprungliga karaktär, men vissa förändringar har ändå gjorts under åren. Entréporten till lokalen är utbytt och dess läge ändrades redan 1963. Spår av entréernas ursprungliga lägen kan ses i mosaiken under två av fönstren.

Fönstren har klätts med vit plåt och vissa av dem har satts igen med skivor, men ursprungliga fönsterbågar kan sannolikt finnas kvar under plåten.

Invändigt är lokalerna starkt förändrade i bottenplanet genom bl a sekundära väggar och nya ytskikt. I källarvåningen finns en större andel ursprungliga rumssamband kvar, men även här har förändringar skett genom bl a tillkomna väggar.

Kulturvärden

KULTURHISTORISKT PERSPEKTIV

Lågdelen i kv Hovrättsrådet är ritad och uppförd som en integrerad del av det intilliggande punkthuset med kommersiella delar i både hög och lågdel. Dess exteriöra utformning och uttryck är dock franskt punkthuset och huskropparnas karaktär skiljer sig till stora delar åt. Att integrera kommersiella delar i bostadsbebyggelsen på detta sätt är tidstypiskt och skapar bebyggelsehistoriska värden.

Fastigheten ritades av den namnkunnige arkitekten Nils Sterner som även har ritat flera andra hus i Bagarmossen. Entréfasadens gestaltning med glasmosaik i olika kulörer och med skyltfönster av ek är även den typisk för tiden och ger arkitekturhistoriska värden. Trots senare förändringar och tillägg förmedlar kanske främst den låga höjden och butiksfönstrens grammatik tydligt dess ursprungliga användning som butiksklokal. Att lokalen under större delen av tiden har använts just som affär skapar också ett kontinuitetsvärde.

ESTETISKT PERSPEKTIV

Lågdelen återhållna arkitektoniska gestaltningen tillsammans med en begränsad volym ger begränsat utrymme för den arkitektoniska upplevelsen. Det som sticker ut och skapar värden är glasmosaikens vita och blå karaktär så sammantaget bedöms det arkitektoniska värdet vara begränsat.

Ändrat entréläge och nya entréportar försvårar upplevelsen av den ursprungliga butiksmiljön och ger ett begränsat miljöskapande värde.

SOCIALT PERSPEKTIV

”Med socialt perspektiv avses värdeaspekter som beskriver människors relation till kulturmiljön och hur den används, med tyngdpunkt på den aktuella situationen. Här kan finnas både materiella och immateriella aspekter.”

Den sociala dimensionen med blandade verksamheter i bostadsmiljön skapar dynamik, omväxling och rörelse. De kommersiella lokalerna har därför ett betydande socialt värde.

Värdefulla byggnadsdelar och rumssamband

EXTERIÖR

- Glasmosaik
- Gavel i gult tegel
- Ursprungliga fönstersnickerier

INTERIÖR

- Ursprungliga detaljer i form av fönsterbänkar av kalksten
- Snickerier med beslag samt golvklinker i källarens lokaler.

FÖRUTSÄTTNINGAR

Gällande detaljplan

För kv Hovrättsrådet gäller stadsplan Pl 3967A från 1952. Planen fastställer endast byggnadens användning som bostäder och handel.

Översiktsplan

I översiktsplanen är Bagarmossen utpekad som stadsutvecklingsområde med goda möjligheter för fortsatt komplettering.

Plan- och bygglagen (2010:900)

8 KAP. 13 § (FÖRVANSKNINGSFÖRBUD)

En byggnad som är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt får inte förvanskas.

Första stycket ska tillämpas också på;

1. anläggningar som är bygglovspflichtiga enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 16 kap. 7 §,
2. tomter i de avseenden som omfattas av skyddsbestämmelser i en detaljplan eller i områdesbestämmelser,
3. allmänna platser, och
4. bebyggelseområden.

PBL KAP. 8 14 § (ANPASSAT UNDERHÅLL)

Ett byggnadsverk ska hållas i vårdat skick och underhållas så att dess utformning och de tekniska egenskaper som avses i 4 § i huvudsak bevaras. Underhållet ska anpassas till om-givningens karaktär och byggnadsverkets värde från historisk, kulturhistorisk, miljömässig och konstnärlig synpunkt. Om byggnadsverket är särskilt värdefullt från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt, ska det underhållas så att de särskilda värdena bevaras.

PBL KAP. 8 17 § (VARSAMHETSKRAV VID ÄNDRING)

Ändring av en byggnad och flyttning av en byggnad ska utföras varsamt så att man tar hänsyn till byggnadens karaktärsdrag och tar till vara byggnadens tekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden.

Kulturhistorisk klassificering

Planområdet ligger inom den del av Bagarmossen som är utpekad som kulturhistoriskt värdefullt område av Stadsmuseet. Med undantag för bebyggelsen längs Byälvsvägen är större delen av Bagarmossen utpekad som särskilt kulturhistoriskt värdefullt i översiktsplanen för Stockholm. Inom området skall stor hänsyn tas till såväl helhetsmiljöns som de enskilda byggnadernas kulturhistoriska värde.

Bagarmossen är ett av de främsta exemplen på den tidiga tunnelbanestadens utformning. Stadsplanen bygger till stor del på idén om grannskapsenheter, dels genom planeringen av bebyggelsen i rumsbildande halvslutna kvarter, dels genom etablerandet av ett centrumtorg dit den kommersiella och sociala servicen samlats.

Byggnader inom området är grön- eller gulklassade. Den aktuella byggnaden i kv Hovrättsrådet 2 är klassad som grön, d v s fastighet med bebyggelse som är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt.

Kulturhistorisk klassificering för kv Hovrättsrådet.
Källa: DpWeb-map.

HISTORIK

Bagarmossen

Innan området där Bagarmossen idag ligger började bebyggas, bestod det främst av en stor mosse. På 1920-talet fanns där endast ett hus på platsen, Mosstugan, ungefär där Lagaplan ligger idag. Marken tillhörde Skarpnäcks gård som under senare delen av 1800-talet ägdes av storbryggaren Neumuller. 1922 köpte Stockholms stad marken av hans arvingar.

Stadsplanen för Bagarmossen, som fram till 1963 hette Skarpnäcks gård, var klar 1950 och två år senare hade de första bostäderna vuxit upp. Husen bestod av lamellhus i 3-4 våningar kring gröna gårdar och med inslag av enstaka punkthus.

1959 utvidgades stadsdelen genom en överenskommelse med Nacka kommun som innebar att gränsen för staden flyttades en bit in på nackas mark. Denna nya del bebyggdes först 10 år senare med rationell bostadsbebyggelse i storgårdskvarter.

Till Bagarmossen drogs också tunnelbanan, men inte förrän 1958. Redan från början planerades en förlängning av tunnelbanan och därför avsattes ett reservat i form av ett grönområde som dock aldrig kom att utnyttjas utan förtätades med bostäder på 1980-talet. Fram till 1994 låg tunnelbanespåret och dess station i marknivå utmed och söder om Lagavägen och Lagaplan. Den nya sträckningen av tunnelbanan mot Skarpnäck lades under mark och fick en ny underjordisk station. På tunnelbanas gamla spårområde har det under 1990- och 2000-talet byggts nya bostäder.

Nybyggda hus vid Lagaplan, Bagarmossens centrum. Punkthuset ritades av Nils Sterner. Foto Sunde Sundahl 1957. Källa: Digitalt museum.

Vy längs det gamla tunnelbanespåret och Lagavägen på ett äldre vykort. Här finns idag nya bostäder. Källa: Wikipedia.

KV HOVRÄTTSRÅDET 2

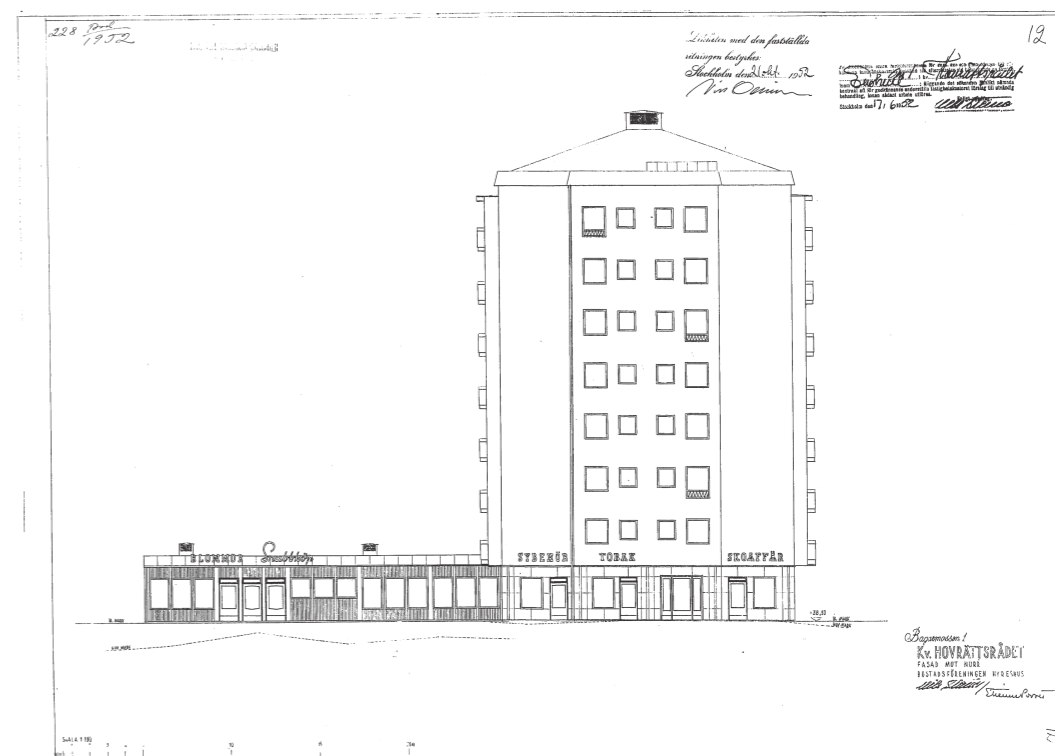
Byggnaden i kv Hovrättsrådet 2 består av ett punkthus i åtta våningar med en tillhörande affärslokal i en våning med källare. I punkthusets bottenvåning finns ytterligare två affärslokaler. Huset uppfördes 1952-54 efter ritningar av arkitekterna Nils Sterner och Etienne Poirée på Husbyggnadsavdelningens arkitektbyrå vid Stockholms stads fastighetskontor och med Bostadsföreningen Hyreshus upa både som byggmästare och byggherre. I det första bygglovet redovisades lågdelen med en blomsteraffär och ett snabbköp med ingångar i nordost. Två år senare ändrades entréernas lägen och förlades närmare punkthuset.

På bottenvåningen fanns således två ingångar, en till en mjölkbutik och en till snabbköpet. Till snabbköpet hörde även bl a beredningsrum, charkuteri, tre olika kylrum, kök och kontor. Källarplanet innehöll från början dels förråd och rum för cykelförvaring för de boende i punkthuset samt lager och personalutrymmen för butiken.

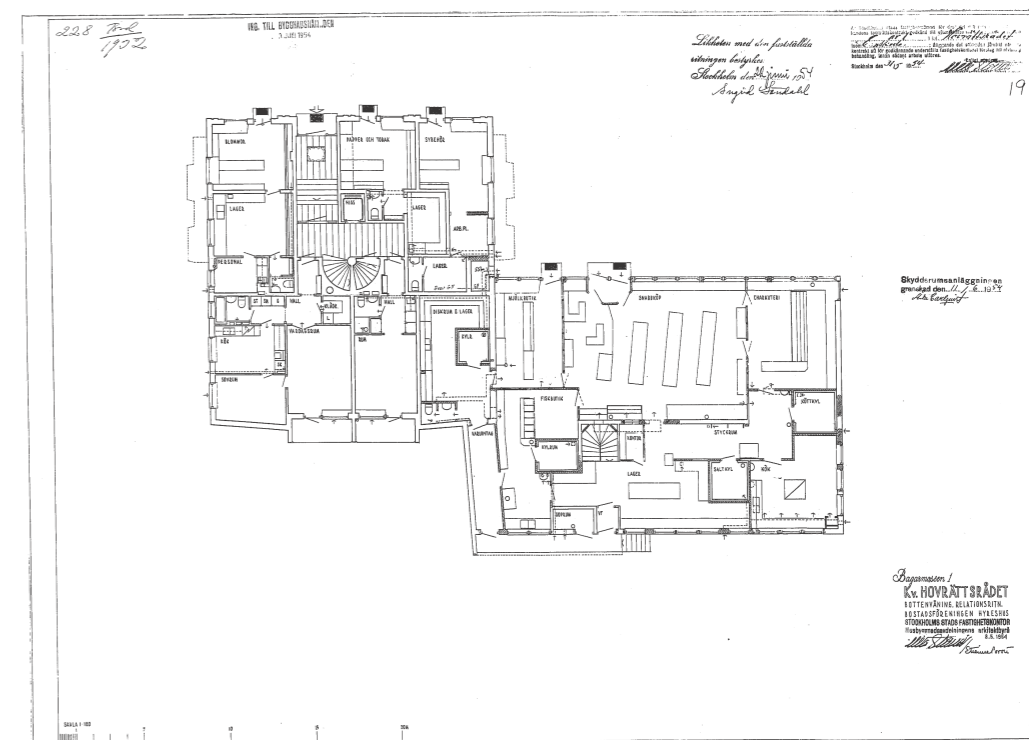
Redan 1963 genomfördes en förändring av bottenvåningens fasad efter förslag från A.S.K. Kundtjänst, Arkitektkontoret. Mjölkbutiken togs då bort och hela butikslokalen nyttjades endast för snabbköpsaffären.

Lågdelen har sedan dess fortsatt att användas som butikslokal men i olika regier. Sedan ett antal år har byggnaden stått tom och tillfälligt använts bl a som byggbod och förråd.

Ritningar från 1952 över punkthus och lågdelen i kv Hovrättsrådet. Observera att entréernas placering kom att ändras två år senare. Källa: Stockholms stad.

Planritning från 1954 med ändrade entréer närmare punkthuset. Källa: Stockholms stad.

BESKRIVNING

Fastighetsdata

FASTIGHETSBECKNING

Kv Hovrättsrådet 2

ADRESS

Fogdevägen 116

BYGGÅR

1952-54

ARKITEKT

Nils Sterner och Etienne Poirée,
Husbyggnadsavdelningens arkitekt-
byrå vid Stockholms stads fastighets-
kontor

BYGGHERRE

Bostadsföreningen Hyreshus u.p.a

Anläggningsbeskrivning

Kv Hovrättsrådet 2 ligger i korsningen Fogdevägen/Rusthållarvägen och består av ett punkthus ihopbyggt med en affärslokal. Väster om ygnaden har nyligen nya bostadshus uppförts medan bebyggelsen i övrigt runtomkring består av lamellhus från 1950-talet. Söder om punkthuset finns ett mindre parkstråk med gångvägar som förbinder bostadsgårdarna med varandra. En trappa leder från parkstråket i öster upp mot lågdelen. I norr ligger pancentralen i kv Krigsrådet med tillhörande garagelängor.

Punkthuset med lågdelen sett från korsningen Fogdevägen/Rusthållarvägen.

Fastigheten sedd från parkstråket i söder. Här finns lastkajen och fasaderna är i brungrön spritputs.

Byggnadsbeskrivning

Lågdelen i kv Hovrättsrådet 2 har varierande uttryck i alla sina fasader. Huvudfasaden mot norr består främst av stora butiksfönster med bröstningar av blågrön glasmosaik. Byggnadens samtliga fönster, som är av ek, har klätts in med vit plåt. Här finns en entré med en dubbeldörr i aluminium, ej ursprunglig.

Fasaden mot öster är av gult tegel i 4-skiftigt munkförband med xxx ovan de tre fönstren. Betongsockel som senare målats grå. Mot hörnet glasmosaik ovan och under ett igensatt fönster. En trappa av betong med svarta smidesräcken leder ner till en ingång med grå ståldörr. Det ganska flacka sadeltaket är klätt med svart plåt med en takfot av vitmålat trä.

Fasad mot söder är spritputsad i brungrönt. En trappa med sekundärt räcke av trä leder upp till en smal lastkaj av betong under ett skärmtak kantat med kopparplåt. Här finns två grå stålportar, en tredje port igensatt samt ett igensatt fönster.

Tvåluftsfönster finns i öster och söder med förskjuten mittpost och spröjs. Samtliga källarfönster i sockeln är igensatta med skivmaterial.

Mot punkthuset i väster vetter en gulslammad tegelvägg. Mot väggen har en skärmtakskonstruktion i trä tillkommit.

Lågdelen sedd från nordost. Fasaden mot norr har en dekorativ blå mosaik. Gaveln mot öster är av gult tegel och har ett igensatt fönster.

Gavel och lastkaj mot sydväst. Väggen är slammad i gult och har en senare motbyggnad.

T v En trappa i sydost leder från parkstråket upp mot den f d affären.

T h Lågdelen har ett helt annat uttryck än punkthuset.

T v Den södra fasaden med sin lastkaj. Till väster igensatt dörr och fönster.

T h Blågrön och vit glasmosaik där den mörkare är från 1963. Fönstren har klätts in med plåt.

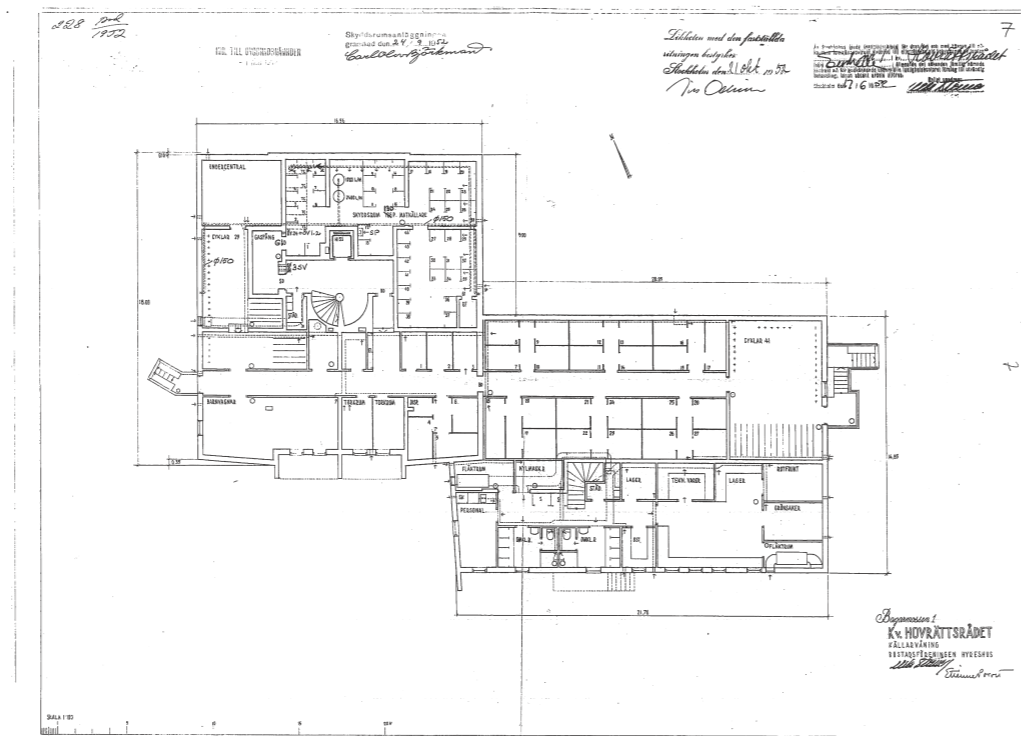
Rumsbeskrivningar

Lågdagens bottenvåning består idag av ett antal rum som till största delen fungerar som förråd för cyklar och hyresgästers saker. Under en tid användes lokalerna som byggbod och därför har parkettgolv lagts in i vissa utrymmen och ett större antal toaletter har installerats. Direkt innanför entrén finns ursprungligt golv bevarat men i mycket trasigt skick.

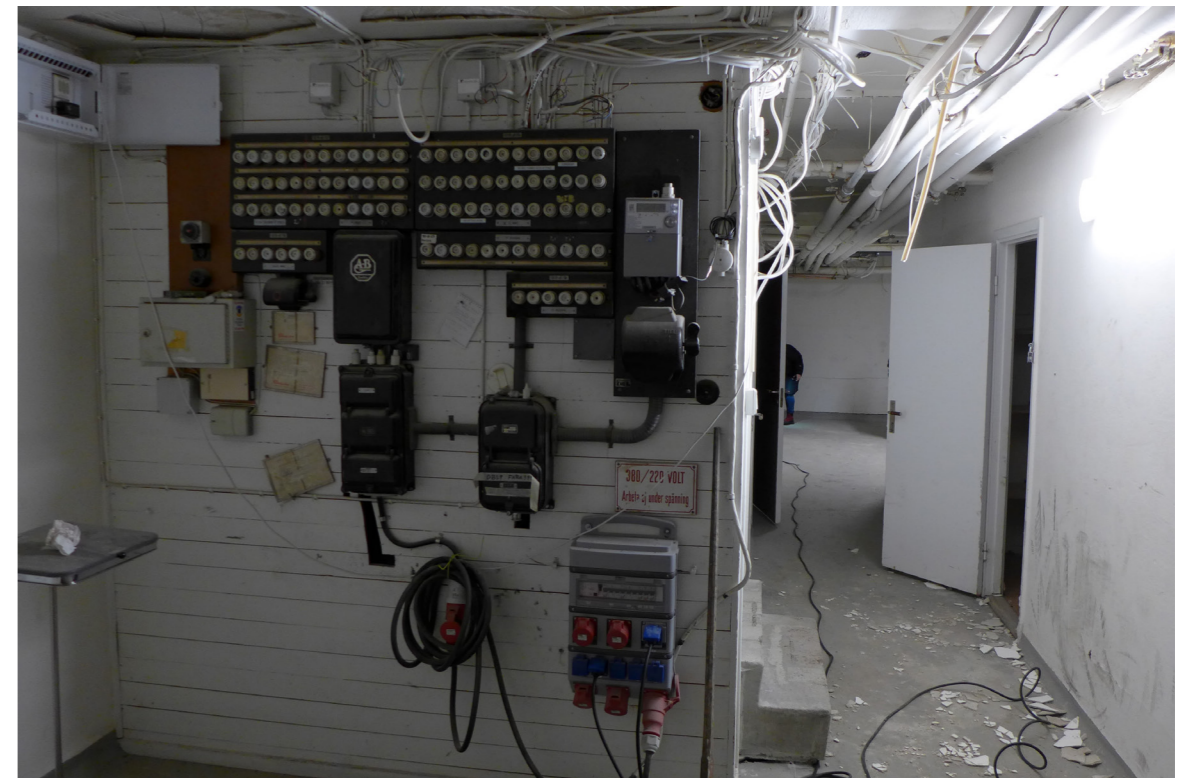
I bottenvåningen finns ett större antal mindre utrymmen som bl a tidigare varit kylrum och förråd till butiken.

T h Rum i den f d butiklokalen, numera cykelförråd.

Nedan Vy längs korridor i källarplanet med elcentral och trappa i förgrunden.

Planritning från 1954 över källarplanet. Källa: Stockholms stad.

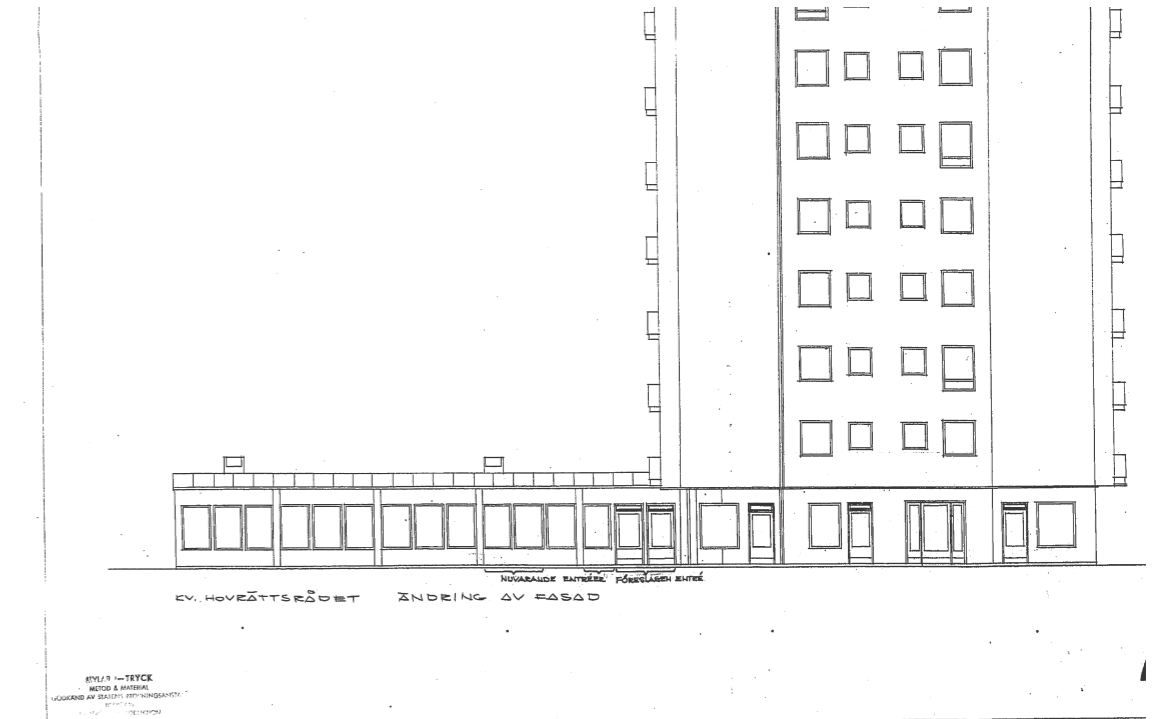
Förändringar

Utvändigt bevarar byggnaden till stora delar sin ursprungliga karaktär, men vissa förändringar har ändå gjorts under åren. Entréporten till lokalen är utbytt och dess läge är sedan tidigare ändrat. Redan 1963 ansöktes om bygglov för att flytta entrén och göra den till en istället för två som ursprungligt. Spår av entréernas ursprungliga lägen kan ses i mosaiken under två av fönstren.

Fönstren har klätts med vit plåt men ursprungliga fönsterbågar kan sannolikt finnas kvar under plåten. Vissa av fönstren har också satts igen med skivor.

Invändigt är lokalerna starkt förändrade i bottenplanet genom bl a sekundära väggar och nya ytskikt. I källarvåningen finns en större andel ursprungliga rumssamband kvar, men även här har förändringar skett genom bl a tillkomna väggar. Från början var källarvåningen indelad i två separata delar där den ena hörde till punkthuset med ingång till cykelförråd via entrén i öster. Numera är cykelförrådet omgjort till uthyrningslokal.

Detalj av bygglov gällande ändring av entréer från 1963.

Nuvarande entrésituation med nyare ståldörr och där en något mörkare mosaik visar ursprungliga lägen för entréer. Jmf med ritningen ovan.

Funktion

ANVÄNDNING

Byggnaden bevarar den ursprungliga karaktären med offentlig butiksdel i entréplan mot gatan och magasin och förråd, inlastning mot baksidan och i källarplan. I källarvåningen finns även cykelförråd (idag separat uthyrt) och lgh-förråd för fastigheten. Butiksdelen är idag helt ombyggd för tillfällig byggetablering vid ombyggnader i området.

Butiksändamålet i entréplan med lastkaj och entréer var till för några år sedan i bruk. Källarplanets magasin/förråd och kylutrymmen, som tillhört butiken, bevarar fortfarande mycket av sin ursprungliga karaktär.

FLÖDEN - TILLGÄNGLIGHET

Huvudentré mot gatan med stora stålkädda portar och lastkaj med angöring på baksidan via tre ståldörrar finns i söder. Källaren nås via invändig trappa samt via utvändig trappa till f.d. cykelförråd på östra gaveln.

VENTILATION

Sekundär ventilation är monterad i lokalerna anpassad för den tillfälliga byggetableringen. Inga spår av ursprunglig ventilationsanläggning.

LJUSHANTERING

Stora skyltfönster mot norr och gatan medan baksidan mot söder och inlastning har mindre fönster med högre bröstning.

Källaren har högt sittande fönster. Vissa strömställare och eldragningar är kvar i

källaren från ursprunglig tid men saknar intresse. Ursprunglig belysning finns inte kvar i byggnaden.

Uppvärmning

Vattenburen värme finns bevarad i form av radiatorer i de delar som ej varit publika. Oklart över vilken uppvärmning som finns i de tidigare publika butiksytor.

Rum i f.d. butiksdelen som nu har igensatta fönster och nya ytskikt samt senare tillkommen ventilation.

Fönsterbrädor av kalkstensskivor finns i flera rum.

BEVARANDESTATUS (MOTIV FÖR BEVARANDE OCH UTVECKLING)

Lågdelen har en bevarad karaktär från byggnadstiden som kommersiell volym. Här sett som komplement till punkthuset och dess kommersiella delar i entréplan. Byggnaden med sina skyltfönster mot norr och gatan bidrar till en varierad gatumiljö.

Lågdelen har en lätt avläsbar byggnadsvolym med gavel och butiksfasad väl synliga från gatan. Utvändiga förändringar blir därför lätt förvanskande. Området kring inlastningskajen bedöms dock vara möjlig att anpassa.

Lokalerna bedöms som flexibla och kan användas för olika typer av uthyrning, från försäljning till kontor eller annan service. Intrycket av den invändiga miljön är att förändringsgraden är hög och att upplevelsen av ursprunglighet är låg. Det skapar stora möjligheter till anpassning av ny verksamhet.

Ursprungliga dörrhandtag med trycken av trä respektive bakelit.

Ursprungliga klinkersplattor i den f d butikslokalen, tidstypiska för 1950-talet.

KULTURVÄRDEN

Denna värdering utgår från Boverkets definition av begreppet kulturvärde som en sammanfattande benämning för vad som i den fysiska miljön bedöms som värdefullt ur kulturhistoriskt, estetiskt och socialt hänseende. Dessa perspektiv kan, var för sig eller tillsammans, motivera olika åtgärder för att tillvarata kulturvärdena i den kommunala planeringen. Vidare har begreppen i nedanstående värdering sin utgångspunkt i Riksantikvarieämbetets metod som har preciserats i boken Kulturhistorisk värdering av bebyggelse, Axel Unnerbäck (2002). Se mer utförlig beskrivning över värderingsmetodik under avsnittet Kulturvärden - Definitioner och förklaringar.

Kulturhistoriskt perspektiv

”Det kulturhistoriska perspektivet beskriver historiska egenskaper och fysiska objekt som kan förmedla historisk kunskap. Som dokument från det förflutna där förståelsen av människors livsvillkor och sammanhang tydliggörs.”

Lågdelen i kv Hovrättsrådet är ritad och uppförd som en integrerad del av det intilliggande punkthuset med kommersiella delar i både hög och lågdel. Dess exteriöra utformning och uttryck är dock franskt punkthuset och huskropparnas karaktär skiljer sig till stora delar åt. Att integrera kommersiella delar i bostadsbebyggelsen på detta sätt är tidstypiskt och skapar bebyggelsehistoriska värden.

Fastigheten ritades av den namnkunnige arkitekten Nils Sterner som även har ritat flera andra hus i Bagarmossen. Entréfasadens gestaltning med glasmosaik i olika

kulörer och med skyltfönster av ek är även den typisk för tiden och ger arkitekturhistoriska värden. Trots senare förändringar och tillägg förmedlar kanske främst den låga höjden och butiksfönstrens grammatik tydligt dess ursprungliga användning som butikslokal. Att lokalen under större delen av tiden har använts just som affärsskapar också ett kontinuitetsvärde.

Estetiskt perspektiv

”Med estetiskt perspektiv avses värden som tar fasta på våra perceptuella (upplevelsebara) förmågor. Här utgör uppfattningen av det visuella, konstnärliga, rumsliga och akustiska centrala värdeaspekter.”

Lågdelen återhållna arkitektoniska gestaltningen tillsammans med en begränsad volym ger begränsat utrymme för den arkitektoniska upplevelsen. Det som sticker ut och skapar värden är glasmosaikens vita och blå karaktär så sammantaget bedöms det arkitektoniska värdet vara begränsat.

Ändrat entréläge och nya entréportar försvårar upplevelsen av den ursprungliga butiksmiljön och ger ett begränsat miljöskapande värde.

Socialt perspektiv

”Med socialt perspektiv avses värdeaspekter som beskriver människors relation till kulturmiljön och hur den används, med tyngdpunkt på den aktuella situationen. Här kan finnas både materiella och immateriella aspekter.”

Den sociala dimensionen med blandade verksamheter i bostadsmiljön skapar dynamik, omväxling och rörelse. De kommersiella lokalerna har därför ett betydande socialt värde.

Värdefulla byggnadsdelar och rumssamband

EXTERIÖR

- Glasmosaik
- Gavel i gult tegel
- Ursprungliga fönstersnickerier

INTERIÖR

- Ursprungliga detaljer i form av fönsterbänkar av kalksten
- Snickerier med beslag samt golvklinker i källarens lokaler.

Kulturvärde - definitioner och förklaringar

Följande text är i sin helhet hämtad från Boverkets hemsida, Kunskapsbanken.

”Kulturvärde är en sammanfattande benämning för vad som i den fysiska miljön bedöms som värdefullt ur kulturhistoriskt, estetiskt och socialt hänseende.

Begreppet kulturmiljö omfattar hela den av människan påverkade fysiska miljön. Detta betyder inte att allt i kulturmiljön har höga kulturvärden. Kulturvärden kan i varierande grad tillskrivas enskilda byggnader, anläggningar och lämningar såväl som hela miljöer och stora landskapsavsnitt. Utöver kulturvärden kan kulturmiljön representera en rad olika former av värden för skilda offentliga och privata verksamhetsintressen och medborgargrupper, exempelvis biologiska eller ekonomiska värden.

Bebyggelsens och landskapets kulturvärden kan bedömas ur tre kompletterande perspektiv - kulturhistoriskt, estetiskt och socialt. Dessa perspektiv kan, var för sig eller tillsammans, motivera olika åtgärder för att tillvarata kulturvärdena i den kommunala planeringen.

VÄRDERING UR ETT KULTURHISTORISKT PERSPEKTIV

Värdering ur ett kulturhistoriskt perspektiv avser en bedömning av möjligheterna att genom exempelvis bebyggelsen och landskapet utvinna och förmedla kunskaper om olika skeenden och sammanhang och därigenom även förståelse av människors livsvillkor, i skilda tider – inklusive de förhål-

landen som råder idag. Denna bedömning förutsätter kunskaper inom bland annat arkeologi, historia, etnologi och kulturgeografi.

VÄRDERING UR ETT ESTETISKT PERSPEKTIV

Värdering ur ett estetiskt perspektiv gäller en bedömning av bland annat rumsliga, visuella och akustiska egenskaper i den fysiska miljön. Värdering ur ett estetiskt perspektiv bygger på kunskaper inom bland annat konstvetenskap och arkitektur.

VÄRDERING UR ETT SOCIALT PERSPEKTIV

Värdering ur ett socialt perspektiv innebär att bedöma människors relationer till kulturmiljön – hur olika grupper av individer använder, uppfattar och värdesätter exempelvis bebyggelsen och landskapet. En sådan bedömning kan ha sin utgångspunkt i bland andra ekonomiska, sociologiska eller psykologiska metoder.

De tre perspektiven är delvis överlappande men till stora delar åtskilda. Exempelvis kan socialhistoria och arkitekturhistoria ingå som delar av det kulturhistoriska perspektivet på en bebyggelsemiljö. Samtidigt kan bebyggelsemiljöns kulturhistoriska bakgrund och innehåll påverka och delvis förklara hur den upplevs och värderas idag ur ett socialt eller ett estetiskt perspektiv. En miljö som inte bedömts som värdefull ur ett kulturhistoriskt perspektiv, kan ändå värderas högt ur ett estetiskt och/eller ett socialt perspektiv.

Bedömningar av vad som är värdefullt kan i olika grad förändras över tid, genom framväxten av nya kunskaper och synsätt. Vissa värden kan emellertid vara mer beständiga än andra. Kulturvärden kan på så sätt bevaras, omskapas, utvecklas och nybildas i takt med samhällets utveckling och förändring.

I Boverkets byggregler (BBR) används begreppet kulturvärden som en samlingsbeteckning för en byggnads byggnadstekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga, konstnärliga och arkitektoniska värden”.

KÄLLOR

Arkiv

Planer, ritningar, handlingar

Tryckta källor och litteratur

Söderström, Göran (red), Stockholm utanför tullarna; nittiosju stadsdelar i ytterstaden. Stockholm 2003

Internet

Digitala Stadsmuseet

<https://www.digitalastadsmuseet.stockholm.se>

Stockholmskällan

<https://www.stockholmskallan.stockholm.se/>

Kartmaterial från Eniro

<https://www.eniro.se/>

Kartor och klassificeringar från DpWebmap

https://kartor.stockholm.se/bios/dpwebmap/cust_sth/kul/klassificering/DPWebMap.html